

מעוז הים

תשובה נצחת

לספר כתב איש ריבוי, הנודע בשם „מגלה עפיה“
(מ"ע המליין שנה ט' מן 46 № ולהלאה) נגד מאמרי

מעוז התלמוד

מאת

יצחק מרגליות בלא"א הרב הג' ר' אליהו מרגליות זצ"ל.

נמצא בקאסיס'אן בבית סטחור הספרים של ר' אברהם הירש לבית
קאצינעליבונין בוויילנא סוכן הכללי להלבנן.

הוצק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ט

וויילנא

ברפוס ר' אברהם יצחק ובנו ר' שלום יוסף דווארזעץ

שנת תרל"א לט"ק

МОУЗЪ ГАІОМЪ,
или отвѣтъ на рецензію

Вильна

въ Типографіи А. и сына Ш. І. Дворжецовъ
на Вилейской улицѣ въ домѣ Горскаго
подъ № 31. 1870.

מכתבי ההלה

על מאמרי מעוז התלמוד אשר מצא הן
בעיני חכמי הדור, ומצאו ברכה בו.

הרב הגדול המפורסם הרב הגדול ד"ר ידידי הרב "המגיד"
מ"ה רפאל נטע לעווין ז"ל אב"ד הודיע צאת מאמרי
ראבינאוויץ נ"י, בשטאק האלם כתב בעתו במ"ע (המגיד
השלום להרב כו' במגיד (שנה י"ג שנה י"ג 39) אה
קונטרס הנפלא, מעוז התלמוד" כל יודי והנני טון
לו מ"ח עליו כי בלחם מנחה הגונה ויקרה הוא והקונטרס
כלו מחמדים וכבוד חומר לעושהו. וכ"כ קדש בו שם
דמוסיו והו"ל. הכל בעיקר הדבר החטוף הדוני —
לדעתי — אם הקטרה כי רוב קוראיו מ"ע, המליץ" אשר הקונטרס האבחה
אדחות התלמוד" הנה מנני וואלין ופאדאליען,
ואניכס לא יבאו דברי הדוני יסירו' ולא יקראו בהם, ונני
המאשינים בקדושת התלמוד ומהתמנים בגלותו אין לומר
להתנלות ואוף שטים ב... א... ה... ימותו ויכרתו
מן העולם, ואוס אח"כ מן התלמוד לא תבטל. ומה טוב
היה כי ידפיס הדוני את קונטרסו הכל במ"ע המליץ
במקום... ואלו ימלאין קוראים הנשטים אחרי שפי

ימים ההם, הכניעו לידי בני מכחבי' הכח' כלהו ועלוי' בקנה אחד יסע להחיות התלמוד ולומדים, החסיד האחד הוא נספת עבר נקרא "מעוז התלמוד" כוננו מאמר התנלות עוד כותבי פלסתר וטילי' דבה על התלמוד והס"ע מאת יצחק מדגליות מקאוונא. המחנך דבר על הכותב התלמוד ויחרון של התלמוד בכלי על התלמוד ירושלמי ולוחם נפרע נגד כותב אחד במ"ע, המליץ" אשר דבר סרה עני ח"זה דונים במ"ע. הקורא ימלא בחבור הזה כמה דברים טובים ומדשים כמו הפי' על המאמר ע"ה מותר

החבור הזה מעט הכותב הוא לכל רב האיות, וכלו הוא להחשב בלדק בין כל אלה החבורים הטובים שנחשבו ממין הזה נהגן בעד התלמוד (יה' ל' ה') ב' העזיק את דברי המגיד ביקר, במ"ע, המליץ" שנה השיעור 17, ולין נטעוה על גליון המגיד ט' ה' והעזיק ביקר, להבין שעד התלמוד (17) ופלא בלא העיר על חומר להבין דברו, כמו שנה בעבור" כרכמל ט"ז גליון 14) נגד משאליו ומגדשו אשר בלא דעה ידברו רק משאלה לעם ישראל ותוס"ק עכ"ל:

לנותרו ודומה, ויישר חילו הלווח מלחמת מלוח נגד בחור' קטני יראת לפני חכז"ל, כבוד התלמוד במקומו מוכח זה לעירוס אשר ללין "חמדו יוכבו" עכ"ל:

זרה צרי למחלסו ויסקו עיניהם להכדיל בין שקר לאמת ובאמת אינו טוב הם... ובר... ה... או ל... בנו של ב... מ... ב... (קובר דופני הכיתה) מק... להרשים עליו ועל חלומותיו כל חכמי הדור ובקרא לרוויח דמילא נפל. והנני דורש שלום הדוני באהבה ומכדו בערכו כרכ.

רפאל נטע ראבינאוויץ .

דבר אל הקורא

מאמרי סעוד היום אשר אנכי נזון לפניך היום קורא יקר. כבר ראה אור הדפוס כמ"ע כנעלים הלבנון (סדרה ז' מנומער 19 עד 25). וכבר נוכחת לראות, כי כל הטענות אשר החזיח עלי איש ריכזי כבר עלו בזהו, ראו ישרים ויעלזון כי עולתה קטלה פיה, וגם בני סעודים יחדלו ממוסר אוילי המלמד לשגות מאמרי דעת.

מאמרי זה שנתתי ונתתי לפניך היום בחוכרת מיוחדת, באשר ידעתי גם ידעתי את הטובת נפש קורא הכנון, אשר תקון המיד נקריאת מאמרים הבאים ככתמים במכתבי כפתים, ואשר רוח ישימו בין המסך להמסך, כמה ימים. וזו אשר ישיג העלוי לסירוגין ולמסרע, ובגלל זה לא ימלא הקורא כל סדר ונועם הדרוש לנפש היפה.

אנכי עמדת על מהמרתני כל הימים ואזני הקשיוו רב קשב, קול ענות נאטות וגדושים, וזאת מפי אנשים מגרי מדון אשר באו להכאיבני בירכתי חיזה ממכתבי כפתים, והמה חמדו לזון וידברו עמי עתה כחרס וכו', גם נצו עלי רעה, ויחשיאו עמי דברים אשר לא היו ולא נבראו, ושוד העו להשעולני עלי עלילות ברשע, ויהנוני נמחבר מאמרים אשר לא חרתי, ונמחבר ספרים בני שס אשר לא ידעתיים מתמוז שלשום. לכן קורא נכבד. אחרי כי ידעתי, כי ברית כרוסה ללשון הרע שתתקבל, ע"כ הסידותי כך היום אשר כל מאמר או ספר, אשר לא יבא שמי משורש עליו ידע חדש, כי לא בריתיו וגא ילדתי, אנכי לא אביו וכוא לא בני, גם לך גם לי פלאי הוא. לא לי הוא, לא לי הוא.

וגם סמו"ל הוא כבר ידעו דרכו, אשר משודי לא הסכמתי לראות לפניכם במאמרי כרי (אנאנים) ונחזימות גימטריאות כר"ת ובס"מ כדרך רוב הסופרים בזמן הזה, ואף כי מאמרי דברי כלע תרפות וגדושי, כאלה שמעתי היום מאזני בני אשר כתובי.

כמני כחן קורא יקר קצה נשטנו בלח"ס הקלוקל, אשר למדו את בני ישראל קשת, נשק תרפות וגדושים אולת, ויסינו רק לעלות תאושים בשאלות סהו וחטובות כסו, ואנכי בחן חמדו לזן לפניכם ולאחריכם, והמשכילים הנאמנים הלא לא יאזו גם המה לנעול את השער נפני הדופקים בחטובות נמרזות השואלים פעני ומשיכים כהלכת את והכ נסופס ככבוד והדר.

ואף אנכי סנני מכון למזור את דברי כנגד המקללים, כי נסתתי נחסר עליון כל ימוס, כי יקללו המה, והוא ישיחני ברכוס לעד ויחדש נשמה את פני, כאשר אמר המצורר האלוי (תהלים ק"ט כ"ח), יקללו המה ואתה פנך קמו ויבוזו ועבדך ישמח ובאמנם כנעלבים ואינם פולכים שומעים תרפתם ואינם פשיכים עליהם הכתוב אומר ואהביו כלאם הסמש בגורסו.

המחבר

מעוז הים

בקץ העבר הוצאתי לאור מאמרי „מעוז התלמוד“ נגד המאמר „נוספות לארחות התלמוד“. מאמרי הקטן הזה מצא תק"ל בעיני חכמי הדור, ומצאו ברכה בו.

והנה כותב את הנוספות, אשר שלשה שמות לו, בר"ה ל"ה" ב" (עיין מנחה"ת צד 16 הערה כ"א) יצא נגדי בלהב אש אוכלה במאמרו „מנלה עפה" (המליץ שנה ט' מן נומר 46 ולהלאת בהמשכים רביס*) . הנה מראשית מאמר הארוך (אשר לא ימצא

*) לו ידעתי אשר החכם הנכבד הארז מו"ל המליץ, לא יבעוס עלי כי עתה שאלתיו בהוגן: הן אתה אדוני בהיותך דרך מסעך פת קשוונא קדמתי פניך וכבדתך בקונטרסי „מעוז התלמוד“ והרכין בראשו ואמר כי לו שלתתיו במ"ע „המליץ“ כי עתה הדפיסו וקבלו בספ"י והתנצל על הדפיסו את המאמר „ארחות התלמוד והנוספות“ ועוד יתר מאמרים דומיהם כמו „מלחמת הדת“ וכדומה, ואמרת כי הלילה לך להסכים לדעת בעל המאמרים הרב, רק הדפסתם למען יתעוררו הרבנים מתרדמתם; ונשאת עיני משלך: אם אדם ישן בתרדמה עזה וקשה להעירו משנתו, הלא אז מפיחים לו באפו לפיד של חמרות עשן, (פאנפע בלי' הוזרגאן הוואליגי). ועל מאמר הנוספות התנצלת ביהוד כי הדפיסו עי"ר בלי ידיעתך באשר לא היית אז בביתך, כי הלכת בדרך למרחוק, ואם היית בביתך לא הדפסתיו או לפחות ההסרת כמאמר הזה ובערת את כל הפסילת ממנו או הקפת אותו בהערות שוברות בצדו. הן הן הדברים אשר שמעתי מפיך ה' הארז. והנה כאן הבן חכם יכול לשאול: טובים התנצלותיך על המאמר הנוספות, אבל מדוע לא הזהרת את ממלאי סקימך בהמליץ, כי יהרו מאסוף עוד דברים יורדים חדרי כמן התלמוד מאת בעל הנוספות, ועינינו ראו, כי גם אחרי שהקריב הח' המו"ל לבא לביתו, ובלי ספק היה מקבל המליץ בכל שבוע, ובכל זאת לא מחה ביד ממלאי סקימו אשר נחמו

הקורא מדבריו אף משפט (זלמן) אחד שלם רק העתיק לדוב את כל דברי וערב ביניהם אלף סימני שאלה כזה (?) וסימני (סין) ולא זולת), הרבה עלי בכל שורה ושורה דברי חרפות וגרופים. וגם שפך חמתו (שם צר 323) „על הצבועים והנוכלים האומרים בתברת רעיהם, המקום והזמן לא יעשו עלינו כל רושם אחד לנו יום השבת יום ראשון ויום השני” — הנה מדבריו אלה ראינו כי שב ויתמרמר גם הוא על הרעפארמער, שהלא רק הם האומרים כן, הם ומעלי הגרה אשר במדינותינו, ועם (צר 322) העמיד סימן השאלה כזה (?) על אשר כתבנו במעה”ת: „את האספסוף אשר בקאססעל” פליאה דעת! ובוה ראינו כי הלה”ב הזה בא לכלל כעס ובא לכלל טעות והנהו נבך בדעותיו, ופוסח הוא על שתי הסעיפים מבלי משים ובלי דעת.

הרעפארמאר החדש הזה, ברה מלבו מופת (שם נו' 47 צר 330) אשר אין פי ולבו שוים, ומען עלי ע”פ מופתו השקר, שחברתי את מאמרי „מעוז התלמוד” לבקשת שומרי הבלי שוא בקאוונא, והעיד עראה בעיניו שמחת עגלי מרבק בקאוונא, בקיידאן בוויילקאסיר כו' — ועתה ישפוט נא הקורא הנאמן על עזות האיש הזה איך מלאו לבו לשפוט על תומת לבי מסנגן לשוני? אם כל אדם לא יראה אך לעינים; אף כי הקורא דברים שבכתב, ההוא ישפוט על תומת הלב מסנגון הלשון? וגם זאת אשאלהו, איפא מצא ראי' מסנגון לשוני: כי חברתי את מאמרי לבקשת שומרי הבלי שוא, ולו יהי כדבריו, אשר כבדוני איזו רבנים נאונים להשיב על חלומותיו ועל הבליו שעבר על כל תוסיף בנוספות, ועתה היתרוץ איש כזה על רבנים

סקים רחב ידיים ובהמשכים רבים, בהמליץ למאמר „סגלה עפה” מאת ליב? כזאת הייתי שואל מאת הח' הארו, אבל אירא סן מעלה חמתו עלי בשאלתי זאת, כי הוא יודע אשר בשאלתי זאת אתן פתחון פה לאחרים אשר גם הם ישאלוהו: אם כן הוא כי לבו שלם עמנו, מדוע הדפים בעצמו ובכבודו מאמרים אתרים אשר לא נופלים הסה לרוע מהמאמרים אשר התקבלו שלא לרצונו בהיותי כרוך. אשר על זאת, אתאסק מלדרוש בהדי ככשי דהמליץ, ובלי ספק כל מה דעביד לשב עביד —

ונאנים המחזיקי' במעוז התלמוד, שהם שומרים הבלי שוא? ואם כדבריו אשר כל המחזיק במעוז התלמוד והש"ע. הנהו חלילה משומרי הבלי שוא, ואם ככה העיז האיש הלום לדבר סרה במחזיקים בתורת ה'; א"כ איפוא מרוע עוד יתאונן ויתפאר לדאגת לישרי לב, כי אך בודון ובמענות שקר התנפלהי עליו? ומרוע כזובח אדם, קרא לאנשי ישרי בקאותא בקייראן ובוילקאמיר וכו' בשם עגלי מרבק? האם השוקדים על דלתות התורה ושומרי יסודי הדת עגלי מרבק המה? ומה היא הודאת עגלי מרבק? והלא בגלל כ"ז, הלא שפמ ישפוט כל קורא בצדק, כי אך האיש הזה ברוב עזותו נבוך הוא מאד ברעותיו, וכל דרכו ותהלתו להוציא אך משפטים עקשים ונפתלים.

המערער הזה, הארני בתארים נשגבים, וקרא אותי (שם) "ידידי החכם המחבר" (שם צד 338), "המחבר הצדיק" (שם) "המחבר החכם" (שם) "ידידי החכם" (שם צד 339) "החכם המבקר" (שם צד 346), "החכם הגדול המבקר" (שם) "ידידי החכם" (שם) "המבקר הגדול" (שם צד 347), "המבקר הגדול" ועוד יתר דומיהם. והנה האיש הזה קרא אותי כמה פעמים בשם "ידידי", ע"כ הנני מוכרח להגיד קבל עם שאיני מידידיו, ומעיד אני עלי שמים וארץ, אשר מעודי לא ראיתיו, רק לשמע און שמעתיו בראותי דבריו במה"ע, ובשיר אחד אשר תהם התתיו בתואר "ראש ישיבה בוילקאמיר" ובאמת לולי ידעתי מקדם את האיש הזה ואת שיחו, כאשר הודיעני הרב הגדול ר"נ ראבינאוויץ נ"י ויתר ידידי הרבנים הגאונים יחיו, כי אז לא הזכרתי בקונטרסי אף את שמו, ובן ראיתי אשר כבר התנצל ע"ז ידידנו הרב הגאון האמיתי ר' מרדכי נימפל נ"י מרוזינאי* (הלבנון שנה ששית גליון מ"ה) ח"ל: *) אמנם ישרו דברי הכותב בעיני מאד, וראוי גם האיש היקר הנכבד הזה להיות נמנה בין עדת לוחמי מלחמת דתנו המחוללת בפי פליטי עמנו, ומכתבו חקר הזה כדאי הי' לענות עליו ביחוד, לולא הייתי חוזר בי גם

* שם בהשגה על המאמר "על תשובות כאנשי און" סאת חרב

דג' החוי"ב סוה' שמואל נפתלי גר"ו עפשטיין אב"ד בנירסענאלי.

על שני מכתבי הראשונים אשר באו הלבנונה (ע"פ מה ששמעתי מאיש נסבד קפורסם בתו"י כי גם דעת גאוני קאוונא יצ"ו לענות להכסיל ל... כאולתו דלא ליתו צעירי בני עמנו לאמשוכי' אבתרי') אחרי אשר נודע לי מפחיתו' האיש הזה ומפהזותו, וכי הוא דיק סתורה וחכמה ומוס' וד"א, וכי גם המשכילי' בני שם בוש' לדבר אתו בפרסום באופן שאין דבריו ראויים לעשות רושם בלב מכיריו, ע"כ היסב חרה לי על שני מכתבי הקדומים, אשר השתתי' על חנם. אחרי אשר דברי בלע כאלה מבן פחותים כמרו לא ירעו ולא ישחיתו לשום אדם בעולם! כו' ואולי מטיבן של הקרובים אצלנו ורוחם הכביר לא זרה לנו מאז — נוכל לדעת ולהבין גם טיבן של הרחוקים ונראה איפא את אשר לפנינו" ע"כ דברי הגאון נ"י . —

הן אמנם לא ידעתי אנכי מעודי את האיש הזה ואת שיחו, אך כאשר עלה בדעתי לחבר את מאמרי „מעוז התלמוד" שהוא אינו רק רשימה (לויסאז) מן הענינים הטובים והמועילים הנמצאי' בים התלמוד, הנזכרים שם בגדר רמו, ואשר באמת ראוי להרבנים הגאונים וחכמי הדור יחיו להרחיב את הסעיפים הנזכרים שם, ולהבר על כל ענין וענין ספר מיוחד בפני עצמו, וכאשר ירדו באמת חכמי הזמן לסוף דעת וכונת הקונטרס, והעידו עליו: „התבוד הזה מעט הכמות אבל רב האיכות", ובאמת תבורים כאלה דרושים מאד להפיץ הזמן, להצדיק את התלמוד ואת הש"ע ולעקור את רוח הרעפארס אשר הפיתו איזו קלי דעת בלבות בני הנעורים, ואשר הרוח הזה הי' רוח שקר בפני כל המשכילים המדומים (זלגענלנטע געלעגנטע) והוא רוח מורד באבותינו מקבלי תושבע"פ, והוא רוח מורד באדונונו הקיסר יר"ה, אשר כל דעתו המהורה, אשר כל עבדיו הגאונים החוסים בצלו, ילך איש איש בשם אלהיו, כפי שהודיע גלוי לכל עבדיו פקודתו הנאמנה ביום 23 מאי שנת 1866 (כפי שהעתיקתיה בחבורי „תשועת עולמים" פרק י"ט, אשר עתיד אנכי להוציאו לאור בימים האלה בעה"ת*)

(* ובוה אני אומר תודה רבה להרב הכהן הגדול הר' אלבערט

קאהן הי"ו מפאריז על מכתבו מן 8 סען מארס 1870 ועל תשורת הנכבדה להוציא לאור הספר הזה.

והנה אנכי בכתבי את מאמרי מעה"ת עלה ברעתי לענות גם על מענותיו של אותו האיש, אשר הוציא דבה במאמרו „הנוספות" אבל אמנם נכשלתו בזה „כאל תען", כאשר נכשלו בזה מורי ודבותי הנאונים יחיו נ"כ. והנה במאמרי הנ"ל לא נעתי חלילה בכבודו של אותו האיש, (* וכמו שכתבנו (שם צד 18), והנה לא בסופה ולא בסערה דרבנו בזה לצאת חלילה לקראת נשק בחרופי גרופים הנוגעים אל עצמות (דיס סטנזענליכקייט) של כל מערער, כי ידענו אשר לא תהי' תפארתנו על הדרך ההיא; אבל כל מנמתנו להשיב לכה טוען ומסית בדברי שקול' ונמרצים הנוגעים להבלי' הענין, ולא פלטה קולמסנו רק איזה דברים שנונים כפי איכות חיוב הבקורת לכד" עב"ל שם. ולא דתי חלילה על מחשבה שבלב כטענת המערער במנילתו, רק על הדברים המפורשים באר היטב, שבאו בדברי המערערים, אשר כל קורא בהם תסמר שערת בשרו, כי כחשו בתושבע"פ ואמרו „שהתלמוד הוא רעפארם" כאשר לא בוש להגיד זאת מפורש באר היטב במאמרו „מדרש סופרים" (המליץ שנה מ' גליון 43), ועלי לאמר „שישו בני מעי שישו ספיקות שלכם כך ודאות על אחת כמה וכמה!"

ועתה קוראים ישרים, שפטו נא ביני ובין האיש הזה, המתברך אלף פעמים במאמרו „מגלה עפה" שהוא איש אמת, ואשר חכם אחד נכבד כתב עליו, שלפניו תנף לא יבא, רק שלפעמים מפרוץ על המדה, הנה האיש לא ראה אותי מעודי, ולא דבר עמדי אף שיהיה קלה, ההוא ישפוט מסגנון לשוני שאינני איש אמת? ההוא ישטיע בקהל רב מה שאמרתי בתורת

(* שמעתי כי כל כעסו של אותו האיש על הערתי „בסעוז התלמוד" צד 16 בהערה כ"א, שכתבתי לחומי, וכפי ששמעתי שם משפתהו הנכון הוא באנדערואו ולדעתו המאתי בזה נגדו אשר באמת אביו הוא בע"מ הנקרא באנדער, אבל לא ידעתי מה היה לו, הכזה מסביל יקרא אשר יבוש אשר אביו הנהו בע"מ? — ואולי צדקתו אתו בזה באשר רוב בע"מ במדינתנו מבני דלת העם הם. — וכפי ששמעתי צעה שם משפתהו הנכון שניעפער, שנודע במ"ע קיל מבשר".

רעו? קוראים ישרים שפמו נא שפמו, כי גם הוא מסר דיני ומשפטי אליכם, וגם אתם בני חברתו התומכים כידו, רעו נא וזכרו את מכתבו אשר כתב בעיר קייראן שמוכן הוא להתעולל עלי עלילות ברשע, וזת"ד: אנשי שלומנו בק'... הודיעו לי כי התרו בי"ם שאם ידפיס "מעוה"ת אזי יעלילו עליו עלילות כו' (כפי שראיתי השתק נאמן ממכתבו ביד נאמן) אבל אנכי הנני באתה, חלילה לי מחרפות, חלילה לי מנרופים, אחת אמרתי אנכי לא ראיתי את האיש הזה מעודי, לא חברתיו ולא ידעתי את שיחו, הן הוא קללני קללות נמרצות, יקלל הוא, אני אברך, וגם בפעם הזאת לא ארון אותו ברותחין, רק בצדק אשפמהו, כי סוכרח לצאת לקראת נשק ולהתחמש נגדי בדברי חרפות, באשר כל תשובותיו שדופות קדים ואמר למעריני בחרפות ולהקניטני, אבל ירבה נא חרפות ונרופים, גם יעפר בעפר, ויצחק לא יקפיד. ועתה עלבוני מחול לך איש אמת! אבל מי ימחול לך עלבון היראים והשלמים בקאוונא, קייראן, ווילקאמיר כו'? אשר קראת אותם בשם שומרים הבלי שוא! עגלי מרבק! —

ועתה איש אמת! הגה אתה הורית לנו דרך אמת חרשה (המליץ 46 צד 322) וזה לשונך: "הסופר החפץ במובת עמי לבור להם דרך ישרה עליו החובה להגיד להם את הדבר אשר מצא כשכלו ברוח בינתו ובהם לבבו" ולפי משפמךזה נלית את כל מחשבותיך לפני הקוראים הנכבדים, ולפי דבריך, כל איש אשר רוח הרעפארם תפעמהו, והוא איש אמת ולפניו תנף לא יבא, עליו החובה להגיד דעתו בשער בת רבים, אף אם היא דעה משחתה אשר לא תבא בקהל; ועתה ראה נא המעט שדבריך סותרים ד"ת, הגה עוד סותרים דבריך וא"ו. הן אתה כתבת (שם נו' 47 צד 330 צלע ג') וזה לשונך: מצד 10 ועד צד 16 יכביר מלים וירבה במליצות על אודות המבקרים הרעפארמאטארים, ומאשר דבריו אלה אינם נתעיס בי מלבר איזה פראזען לא אענה מאומה עליהם" עכ"ל. והנה הלא בדברים אלה נלית דעתך שאינך נתעה עוד ברוח הבל של הרעפארם, ועתה לכה נא אתי ואזכירך מה שכתבת (שם 48 צד 339 צלע א') וז"ל: ובגתות הזה אשר תנתח את זמן התלמוד למחזורים (עפ"מ) תנך מודה כי נוסד התלמוד לפי רוח אנשי זמנו ובאמרך: תבסת

הטבע ורפואה התלמדית" הנך מודה כי חכמת הטבע ורפואה עוסדת עתה על מצב אחר ממצב של זמן התלמוד, — ודבר זה נוגע הרבה לענין סדיפות הריאה (?) (ולדלן אשיב ע"ז אי"ה) וא"כ באמת אל הרעפארם אשר אנחנו מבקשים ואיך לא תבוש לאמר כי על פי יסודותיך בטלו דברי בעת אשר הם מחזיקי' עוד אותם "עכ"ל. הרי שבת והודית כי מבקש רעפארם אתה, ועתה קוראים נכבדים הנני מוסר דיני אליכם, שפטו נא את האיש הזה הנה האיש האמת הזה גלה לתביריו מוד הרעפארעם שפטו נא מה דינו של איש יהודי המכחיש בפומבי בתושבע"פ ומבקש רעפארם, מה הוא? האם רבני הוא או קראי? ואם לא חטא האיש הזה נגד חקי הקיסר יר"ה? האם יש רשיון במדינתנו לתקן איש איש אמונתנו ככל העולה על רוחו? הגידו נא לי מי הוא האיש הזה, אשר השמיע דעתו ברבים כי מבקש רעפארם הוא? האם כלה חק למודיו באיזה בית הספר או לפחות בבית הספר לרבנים (לחכניענער מוסט) בוויילנא או בויסאמיר או בתו"ל — ואשר גם זה נודע כי כל רב אף הגאון שבגאונים, וגם החכם שבחכמים, הן הוא לא ימשול על יסודי האמונה, רק הוא נתון תחת האמונה (רעליגיאן) ככל האדם, מבלי שנות בה מאומה — ועתה היתכן שיבא איש המוני כמהו, שאינו מתואר בתואר "רב" ואין לו סמיכות (דיספאט) להתערב בעניני הדת ולבקש רעפארם בפומבי, ואתם קוראים יקרים, ראו נא היש עוד באיש הזה סמדת ד"א, אשר העיו לתרף עוד את מערכות ישראל, ולכנות את המאמינים בתושבע"פ, ואינם הולכים בדרכיו ושימתו המשתתה, שומרים אמונתם המהורה, ע"פ התורה הכתובה והמסורה. אשר זהו רצון ה', ורצון מלכנו הקיסר האדיר יר"ה; בשם שומרים הבלו שוא ועגלי מרבק? האם שומרי התורה עגלי מרבק הכה? האם התורה הקדושה הנוסדה על קבלת תושבע"פ בהבלי שוא יסודה? — הנני מוסר דיני אליכם קוראים נכבדים. שפטו אתם ואני אתריש, כי הנה אנכי יודע באמת את מך ערכי, וכי לא חשיב אנא לאתפוסי אדרא!

אכן שמתי אל לבי את הדברים אשר כתב ידינו הרב המאה"ג עדיו לגאון ולתפארת כקש"ת מו"ה שמואל נפתלי עפשטיין נ"י (הלבנן שנה ו' גליון מ"ה צד 355) ח"ל:

כעוז הים

אחת היא ע"כ אמרתי כי לא הבירו אדוני ופינס נר"ו את איש ריבנו, ולולי הכירוהו, אז דברו דברים ראויים לכבודו, או החשו כי כל דבור הבלתי נרצה להכונה השתיקה טובה ממנו. אולם כפי מה שאנחנו בני זמננו מכירים היסב את האיש ואת שיחו הננו מהפלאים איפא על רבני' חכמי' סופרים, למי עונים הפעם? לאיש אשר האמת רחוקה גם מפיו גם מכליותיו, ואך בזדון לב מלעית ומתלוצץ על הקדמוני' ועל כל קדשי ב"י באין מעצור לרוחו הבביר, לאיש אשר כבר נבאש ריחו גם בעיני המשכילי' הנאורי' וינורש מגו כל מכתבי העתים המגיד והכרמל (הכרמל קבלהו שנית שנה זו נו' 14 ושמח לקראתו), הזה יקרא מתוכח להזדקק אליו לענותו? כו' לא כן הוא איש ריבנו, הוא איננו שואל בענין מפי הרבני' החכמים הגדולים וטובים אשר ת"ל עודם היום אתנו היום, כי יתירו לן ספקותיו בדת ודין וישיבו לו על חלומותיו ועל דבריו הוא לא כן בדיו! אבל מבקש שיתאספו רבנים ותורה חדשה מאתם תצא, שכן גם התאספו אנשי כנה"ג בימים מלפני' לעשות סייג לתורה; דורש אמת בפיו ואוהב שלום לבל תהי מריבה בין אחים אבל כלנו יחד נמוש תורת אמנו; יקונן וייליל על חרפת הש"ע אשר הי' לשמצה... כפי עוכרינו וחפץ שיכחידוהו, שואל להרחיב צערי תחתיו כו' (עין שם גם בגליון ס"ו).

המערער הזה תפס אותי (ישם צר 330) שכתבתי תכונת אבן השואב, בלשון זכר, והקיף בשני הצאי עגולה (השואבת?) ויתר סגולותיו (סגולותיה?) הנה בזה העיר על עצמו שלא למד אף בספר החובש דכתיב (בראשית כ"ה) „והאבן הזאת וגו' יהיה“ והמלה הזאת היא משמות המשותפים, כאשר זכר להדיא ב"ז בתל"ע סי' ק"ה. ונעלם ממנוג"כ לשון הספרו' שהשתמשו הזתברי' לדבר על האבנים תמיד בל"ז, ובראשם החכם רב"ל בס' ראשית למודים (שער ח' סי' 103) „והיו לאבן אחד“ (שם) ויש מאבנים היותר קשים ומצוקים מאבנים אחרים (שם) אבן טיפי, אבן מבריק, אבן קרני, וכן כתב המבאר (משלי י"ז ח') אבן תן השוחד וגו' הוא אבן הקבוע במטעת אשר נחש ינחשו בו ויחשו לו סגולותיו כפי אשר נהפוך אותו כו' הייתי אומר כי כיון החכם על האבן המושך (מלגנעטסזיין) כו' (ולקמן יתבאר עוד), ובאסת

יארך לי להביא ע"ז ראיות מן הספרות, שאכן הוא מן המשותפים
ועתה שפטו נא קוראים ישרים, האיש הזה שאינו בקי בהליכות
לה"ק, יעז עוב בהותו לבקר דברי סופרים, אלה מבקרי ישראל!

ואתה קורא ישר! הלא ידעת כי אין סופר בארץ, אשר
לא הפלוט קולמוסו איזה שגיאות בחקי הדקדוק ובשמוש הלשון,
ואף כי הסופר, שאינו כותב ראמאנען ולא שירים בדוים, אשר
בכל אלה רק נזר הלשון והמליצה, הוא מרכז החבור וסופרו גם
יחד, והסופר הכותב דברים עיוניים, הלא הוא ישתדל לדבר
בלשון מרגלת וצחה (פופולער), ויכתוב בד"מ עבור ת' בעבור
(בלשון הרב, "המניד" אשר תפס אותו האיש בכרמל ש"ז נ' 14)
וכאשר כתב המליץ הגדול רש"פ ז"ל עכשיו ת' עתה (באתה
מאגרותיו), וכן מצינו שאף בעלי המשנה רבותינו ז"ל כתבו
ת"ם ת' הרים בעבור שהי' לשון מורגלת בפי הדוכרים (עייין
רמב"ם ותו"ט ריש תרומות). — והנה הסופר אף המובהק רגיל
הוא למעות, באשר הסופר אדם גם הוא, ושגיאות מי יבין? —
אבל המבקר אשר בא לבקר את דברי הסופרי, גם ירבה להתלוצץ
ושחק ורגז ואין נחת, ההוא יטעה בדבר שהוא מבקר? ואך לנו
לחוכיה מסגנון הבקורת שלו, שלא קרא חומש, ולא למד תלמוד
לשון עברי ולא בן ולא קרא בספרי ההשכלה. —

ואתה קורא יקר! לא ארפך עוד, דון דיני, כי שמתך
לשופט צדק! הנה אנכי שאלתי בס' "מעוז התלמוד" (שם צד 17)
שאלה גדולה, לאמר: איך יעז איש אחד פרטי לפרסם רעיון
משהת כזה במהנה העברים ע"י מ"ע בעיני כל עם הארץ, כי לא
כל אדם מוכשר להיות רעפארמאטאר, והן הן הדברים הראויים
להיות טברים, רק בסוד יראים, צדיקים, חכמים, ונבונים,
הרחוקים מתאות, הרחוקים מהנף ומשווא פנים, והשלמים בכל
המדות, ואשר אלו בודאי לא יבטלו אף קוצו של יו"ר מן הדינים
העקרים שבשו"ע; ולא להשמיע דברים זרים כאלה במ"ע לפני
מזרות בלבנה, ועתה מה יענו הבערים ע"ז, אין לנו עוד חלק
בשו"ע ולא נתלה בתורת אל שדי!! ע"כ לשוני שם. ועתה ראה
מה השיב המבקר ע"ז תשובה ברורה וישרה! שאין צ"ל אבן
השואב רק אבן השואבת! ועוד יתר תשובות כאלה הנוגעים רק
בחקי הלשון בדקדוקי עניות, ע"ר, עורבא פרח! ועוד העמיד

דברי אלף סימני שאלה וסימני (סין) לעור את עיני הקוראים, ולדהפטר מכל השאלות העקריות ששאלנו במאמרנו. ואתה קורא יקר! אחרי אשר הראה לפנינו האיש דרך תרשה בבקורת אשר לא שעררה כל גדולי המבקרים, ע"כ הנני נותן לפני אותו האיש דרך אחרת יותר כבושה ורצויה למבקר כזה, לאמר: קח לך נליון גדול, וכתוב עליו בחרט אנוש אלף אלפי סימני שאלה, כזה (?) וסימני (סין) ועשה בהם מטעמים כאשר אהבת. אבל דע כי שאלתי הגדולה אשר שאלתי (שם), ועוד יתר השאלות הרבות, קיימות ונצבות לעולמי ער, בין שכתבתי אותן בלשון צחה, ובין בלשון עלנים (כדברי המערער), ואף אם היו נכתבו בלשון הושארגאן, הגה השאלות במקומותיהן עומדות, וכל השובותיך נשארו מעל. —

עוד עמד המערער וטען (שם) „המכחיש בבל אלה יאמר המבקר הפילוסוף בצד 3 וכופר בכל באל המיוחד ובתורה מן השמים, דומה למכחיש שאין לאבן השואב כח המושך ויתר סגולותיו, והנה אם אמנם אין הדבר הזה נוגע בי ובמאמרי נוספות, בכ"ז אנלה את אזנו כי הקישו הזה שקר הוא, כי עקרי הדת לא נודעו לנו אך על פי הקבלה ולא ע"י החושים וסגולות אבן השואבת ניכרים ונודעים לנו ע"י החושים לא ע"פ הקבלה!" עכ"ל. — הגה כזה ראיתי כי לא הבין את דברי וכ' מה שכתב ע"כ הנני לבאר את דברי אלה לפני הקוראים הנכבדים: הגה שם (צד 2) כתבנו, כי כל דבר אשר ישיג האדם בחושי, הוא הנקרא טבע (נאסוק), והדבר אשר לא ישיג עוד האדם בחושי נקרא סתרי הטבע (נעקיימיס דער נאסוק), ולפיכך יש עוד דברי הרבה בחקות הטבע הנסתרים עוד מחכמי הטבע, מפני שהאדם פונבל רק בחמשת החושים אשר לו ולא יותר, והנה הדבר הזה כבר ביאר בארוכה ה' בערענשטיין בספריו (לויס דסס זיילע דער נאסוק וויסעפנשאפט) וכן כתב שם (ספר ד' פרק ב') „הסגת האדם צעירה מאד וחלושה, ואינו משיג רק את אשר ביכלתו להשיג ע"י חמשת החושים, ואולם כחות הטבע הבלתי מושגים נעלמו מאתנו עד אין סוף ואין חקר, סגורים ומסוגרים היו ויהיו בחק הדת הטבע, עד אשר יתגלו בפעולותיהם באיזה סבה להרגיש אותם בחמשת החושים“, ושם (בפ"ג) כתב: „כי

משיכת אבן השואב האף כי נראו פעולותיו ומשיכתו לעין, בכ"ז לא ישינו החושים את איכות כח המשיכה". היוצא מזה, כי כל סתרי הטבע אינם מושגים בכח החושים, ורק נודעים וניכרים ע"י פעולותיהם, שהפעולות מושגות בכח החושים, ולפי"ז הקישי ברור כשמש, שאנחנו קרוצי חמר אין אנו משיגים בחושינו את אל המיוחד ותורה מן השמים (כאשר כתבנו במק"א בשם הגר"א זצוק"ל החילוק בין דבור לאמירה) — שאף התורה הקדושה אין אנו משיגי' בחושינו, — ורק ניכרי ונורעי' לנו ע"י הפעולות כאמור (שמות ל"ד) וראית את אחורי ופני לא יראו, ופי' הרב מדר"ע ספורנו, תראה איך תהי' פעולתי כל מה שלמטה ממני, וכן כתב בעל אמנות חכמים (בס' טעם זקנים פ"א מ"ט שנת תרמ"ו) צד ל', וז"ל: והנני מוסיף עוד ענין אחר שהוא יותר נפלא ולא הי' ידוע עדיין בזמן הרב אלב"ו בעל העקרים, והוא כי האבן ההוא הופך פניו לעולם לצד צפון אע"פ שהרוח נושב מצד אחר, ואם תקח אותו כשהוא פונה לצד צפון כו' ואין אנו יודעים טעם לכ"ז; ואלו אבותינו ספרוה לנו לא היינו שומעים אותם, אבל אנו מאמינים בדבר לפי שנופל תורת השנתנו, א"כ הדבר אפילו בדברים מעניני הטבע יש כמה ענינים שלא נוכל להשיג הטעם שלהם אף על פי שלא נוכל להכחיש מציאותם ולומר עליהם שאינם אמיתים, ולפי האמת, לא שאין טעם לדבר, אלא שעדיין לא יכלו החכמים להשיגו. וכן הוא מציאות ה' שהענין אצל אע"פ שאין לו מופת, זו היא כוונת בעל העקרים כו' ובלא ספק שכמה ראיות ה' יכול האדם להביא על מציאותו ומהותו, אלא שאין דעתנו יכול להשיגם ולהתבונן במופתים האלה בהיות טבע האדם וכחותיו חמרי, ואין כח לשוכני בתי חמר להשיג מה שלמעלה ממעלתו כמו שכתוב וראית את אחורי ופני לא יראו. עיי"ש גם יתר דבריו הנעימים. —

ועתה הלא ראית קורא יקר! כי הקישי ברור כשמש, וכבר השתמשו בו גדולי העולם, כמו הרב אלב"ו והרב ר' אברהם חיים וסירב"ו אחד מרבני ויניציאה הוא בעל אמנות חכמים, וב"ה שכנתי לדבריהם הקדושים. ומעתה הלא דברי סבוארי' כספירי', שאין כח המושך של אבן השואב, נראה וניכר להחושים, רק פעולותיו נראות וניכרות ולא זולת. — והנה האיש הזה אשר

לפניו חנף לא יבא ולא נשא פנים להכמי הטבע וכתב „וסגלות
 אבן השואב, ניכרים ונודעים לנו ע"י החושים", ועתה אם התנשא
 אותו האיש בשיאו לשמים, לאמר, כי נגלו לו תעלומות איכות
 כח אבן השואב ע"י חושי; א"כ איפא מדוע הגלה הגלת שלומים
 ורחוק נרוד לכתת את רגליו מרחוק לגור, לחדש את הש"ע
 להקנתו ולצרפפו, הלא טוב הי' לו לבא פאריזה, ולהציע לפני
 חכמי האקאדעמיה, כי נגלו לו כחות אבן השואב ע"י חושי, הלא
 או יענדהו עטרה לראשם, ויושיבוהו על כסא מרוסי הפרופיסור'י,
 גם יסמכוהו באשישות ירדותו בתפוחים, גם יעשירוהו עושר
 רב. — אבל היוצא מזה כי אין לו אף ידיעה קלה, אף בספורי
 הטבע, ולא ידע ולא הבין כי גם חקות הטבע לא נתנו לרעפארם
 וגם לא עליהם ידבר איש כבל העולה על רוחו.

שם (בגליון 48 צד 338) כתב המערער וז"ל: „רב את ריב
 ההבלים בעד הבצע והכבוד“, הנה שני משפטי אלה, עקשים
 ונזולים גם יחד, ראשונה, כי לא רבתי את ריב ההבלים, רק
 רבתי את ריב התלמוד והש"ע הקדוש; שנית, לא עשיתי זאת
 בעד בצע וכבוד, כי מה בצע ומה כבוד למחבר ספר עברי בדוד
 הזה? — ואף כי הוא הזכיר פעמי' רבו' במגילתו העפה והשרופה
 אשר ספרי לא יחזיק רק 45 עמודים — ועתה היש בכפר קטן כזה
 להעשי את מחברו? ואנכי אמנם לא ידעתי את מטרת האיש הזה
 אשר עזב פתאום את כבודו הראשון שהתפאר א"ע שהוא ראש
 ישיבה בוויולקאמיר, ולבסוף אחזו שגעון לדבר תועה על התלמוד ועל
 הש"ע אמנם אין אנחנו יודעים לחרוץ עליו משפטו לומר כי שוחד
 בצע וכבוד עורו את עיניו, אבל רק זאת ידענו מ"ש ה' רמ"ד
 ווארפסאחן (הלבנון שגה ד' גליון ד') וז"ל „המלים המתוקי' האלה
 תג על לשוננו הפירוסוף הנעלה לי . . . אשר פרחי המשכיל'
 יתנהו עטרה לראשם ויקראוהו בשם סע נדיל סאן השני
 הרעפארמאטאר הגדול, ואפריון נבטיה לאיזה מראשי הקאמיטע
 בעיר ק' . . . על אשר פזר נתנו להמצדיק הרבים ע"ז.
 סך 200 רז"כ למען יסע ארעכסאה להוציא שם רעיון הרעפארם
 כו", היוצא מזה כי לפי דברי המודיע הנ"ל עשה אותו האיש כל
 מעשהו בעד בצע סך 200 רז"כ. —

שם (צד 339) הוכיח בדרך ההגיון הנפלא שמצא בדברי

ז"ל: ובאמרך חכמת הטבע והרפואה התלמודים, הנך מודה כי חכמת הטבע והרפואה עומדת עתה על מצב אחר ממצב של זמן התלמוד, (ודבר זה נוגע הרבה לענין טריפות הריאה) (ושם בהערה הוסף ביאורו לזה ז"ל): „בל עניני הטריפו' יסודם בחכמת הטבע גי איזוהי טריפה כל שאינה חיה כו' וא"כ באת אל הרעפארם אשר אנחנו מבקשים כו' עכ"ל. והנה לא אדע מדוע הטריח המערער הזה את הקוראים להוכיח מדברי ולהכריחני על הודאה, אשר חכמת הטבע והרפואה עומדת עתה על מצב אחר ממצב של זמן התלמוד! אך לוקרא ושנה הי' יודע כי דבר זה מפורש בתוס' (ס"ק דף י"א ד"ה כוורא) ז"ל: כוורא סמוך למסרחי' מעלי, ובזמן הזה תופסים סכנה למיכל סמוך לסרחון וגם משתי עלה אבוה דאמר בסמוך דמעלי ושמא נשתנו כמו הרפואות שבש"ס שאינן טובות בזמן הזה כו' עכ"ל. והנה הלא ראיתם קדראים יקרים אשר רבותינו בעלי התוס' כבר אמרו מפורש, כי הרפואות שבש"ס אינן טובות בזמן הזה, ובכ"ז זאת לא מצינו חלילה שהקילו בעלי התוס' בטריפות הריאה, כמשפט אותו "איש. — והנה הביאור הנאמן בדברי התוס' אלו, הוא ע"פ ש"ש הגאון מוהר"א בס' צהור החיים (שו"ת שפתי ישנים), הן "א טבעיות סמי הרפואות נשתנו, אך המחלות נשתנו, ר"ל "א נשתנה הסם שהי' מסוגלתו בימי' הראשונים להחזיק הטבע, שיהי' עתה כהל"ש אותה; והמחמם שיהי' עתה מקרר, והמשלשל שיעצור, וכדומה. אבל אחרי שבפי התמדת השתנות האיקלים לפי תנועת מערכות השמים, כן נשתנו המוגים, נשתנה ג"כ ענין הרפואה, שיש שהי' צורך בימים הראשונים להתחלש עתה צטרך להתחזקת, ומוי שהיה הראשונים מעבירים מחלתו ע"י טמים המקררים, יעבירוה עתה במחממים, וכדומה, זה שאמרתי "א הרפואות אך המחלות נשתנו עכ"ל. ור"ל אשר לא נשתנו המחלות רק רפואו' המחלות נשתנו, ובד"מ אם הי' דרך הראשוני' רפא את המחלה בתמום, מרפאים עתה בקרירות וכיוצא בו, אבל המחלה שהיתה מחלה בימי קדם, הנה מחלה ער היום הזה, וכמו כל המחלה הכתובה בסה"ת בפרשת התוכחה, קדחת שהין והזמיהם, היכחיש חכם הטבעי בזמן הזה שאינן מחלות, עתה וכי מה ענין השתנו' הרפואה לטריפו' הריאה? אתמהא! :

אבל אחת אמרנו כי אותו האיש נבוכ הוא סאר ופוסח הוא על שתי הסעפים, הנה ראינו כי התנצל (נו' 48 צד 338) וז"ל: בעוד אשר לא ננעתי בהתלמוד לדעה" (תודה רבה להרעפארמאטאר הזה!) , ותיכף שם בהערה כתב וז"ל: "כל עניני הטריפות יסודם בחכמת הטבע, כי איזוהי טריפה? כל שאינה חיה! "עכ"ל-יהלא דבר זה הוא נגד התלמוד, כמו שיתבאר אי"ה, ולפי הוכחה הזאת, צדקנו במשפטנו שאמרנו למעלה, שהמעט שדבריו סותרים ד"ת עוד סותרים אלה את אלה, ולא נשאר לנו דבר להצדיקו—שלא יהיו דברי רעפארמאטאר סותרים אלה את אלה—רק לוטר שהגהו נבוכ, ומכותלי ביתו ניכר שאינו תלמודי, ולא כתב דבריו רק מפי השמעה—כאשר כבר שמענו אנתנו דבריו אלה מפורשים ויוצאים מפי ח' נוסע אחד, והוא העלה גדה כדרכו, והוא שגנת תלמוד העולה ודוין.—

ועתה הנני לבאר ולהוכיח לפני הקורא, אשר המענה הזאת שערך אותו האיש מתנגדת הוא לדברי התלמוד, והטוען כזאת הוא נוגע בתלמוד לרעה, והבחיט בד"ק ומשפטו מפורש:—
 תנן (חולין ד' ט"ב) אלו טרפות כבהמה כו' ונוכרו י"ח טריפות במתני', ושם בגמ' (דף ט"ג) אמר עולא שמונה מיני טריפות נאמרו לו למשה מסיני, וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ה מה"ש ה' ב') ויש שם חלאים אחרים אם יארעו לה תחשב טריפה והן הלכה למשה מסיני, ושמונה מיני טריפות נאמרו לו למשה במיני, אלו הן דרוסה נקובה חסרה נטולה פסוקה קרועה נפילה ושבורה וכ"כ הטור (יו"ד סי' כ"ט) ויש מיני חולאים שהלכה למשה מסיני שהיא נטרפה בהן לפי שאינה יכולה לחיות מהן והן שמונה כו' וכל הטריפות נכללין באלו הת' וכ' שם הרב"י ודע שבמשנה ר"פ א"ם שנויי' י"ח מיני טריפו' ואפ"ה לא חששו הרמב"ם ורבינו לוב' י"ח טריפו' הן כו' מ"ם מנין דת' עדיף ליה שהם סוגים יותר כוללי' כו' עכ"ל, ובאמת ט' סוגים הם, אלא שאין דרוסה מן המנין משום דדרוסה מפורש בקרא (ד"ם שם). והנה הסוגי' האלה כוללי' ע' פרטי' כמו שמנאן הרמב"ם שם (פ"ו מה"ש). והנה באלו ח' הסוגים ושבעים הפרטים נכללים כל הטריפות שבעולם (עיין הפארת ישראל בהקדמה לפ"ג דחולין).

והנה הלמ"ם הוי דאודייתא ממש, והלכך הוי הטריפות

מעוז הים

ח

דאורייתא, וכ"כ הגאון בעל תפ"י (שם) ז"ל ומה נראה שתור בו
 הרמב"ם מכילי דינקותיה דיליה, בספר המצות (לאוין קפ"א)
 דפריפה אסור דרבנן; ועיין רמב"ן ומגלה אסתר שם (רב"א ב'),
 ולענ"ד יש להביא ראיה דהלמ"ם הוי דאורייתא מדפסלינן כל ספק
 בשחיטה (אלם הראי' הזאת אינה חזקה כ"כ די"ל דהיכי דאתחזק
 איסורא שאני, ולדבר הזה העירני יד"ג הגאון מאור הגולה מ"ה
 יצחק אלחנן אב"ד דפה), ועיין רש"י (חולין ד' כ'): אלא
 למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה, מתורה שנמסרה למשה ע"פ
 דהיינו הלמ"ם, וכ"כ הרמב"ם ז"ל בעצמו (פ"א מה"ש ה"א) קרא
 לשחיטת עוף מ"ע שכתב: „מצו' עשה שישחוט מי שירצה לאכול
 בשר בהמה וחיה ועוף" ופשוט הוא שדרמב"ם הביא שם הכתובי'
 לרמו בעלמא ולסימן, (כמ"ש הרמב"ם בהק' לס' זרעים, שכל
 הלמ"ם אין להם רמו בקרא, רק נסמכו לרמו בעלמא למקראות
 הכתובי' בתורה) ולא דקדק אם נזכרו בגמ' או לא, מאחר שאין זה
 אסמכתא נמורה, ר"ל שאין לזה באמת רמו בקרא, רק נסמכו לסי'
 (ובמק"א יתבאר זה בארוכה, שיש הברל בין אסמכתא לאסמכתא)
 ולפי"ז מיושב שם קוש"י הב"ם והלח"ם יעו"ש ועיי"ש ברש"י ד"ה
 יהוא תריץ הא כמ"ד יש שחיטה בעוף מן התורה, ועי' רשד"ם
 יו"ד סי' קל"א שתרבה להביא ראיות שאף דעת הרמב"ם נדעת
 הרמב"ן דהולכין בספיקו להחמיר. —

וזנה כבר חלק הרמב"ם ז"ל (בהק' לס' זרעים) בין הדינים
 המקובלים בתושבע"פ ובין הלמ"ם, ז"ל: וזה ענין מה שאמרו
 כללותיה ופרטותיה, רצו לומר הענינים שנוכל להוציאם בכלל
 ופרט ובשאר י"ג מדות, והם מקובלים מפי משה לא נאמר בהם
 הלמ"ם, או חובל בהבירו משלם ממון הלמ"ם, שכבר נתבאר
 לנו שאלו הפירושים כלם מפי משה ויש להם רמזים במקרא או
 יוציאו אורם בדרך מדרכי הסברא כמו שאמרנו, ועל כן כל דבר
 שאין לו רמו במקרא ואינו נקשר בו, ואי אפשר להוציאהו בדרך
 מדרכי הסברא עליו לבדו נאמר הלמ"ם בו ויתבאר לך אמיתת מה
 שאמרתי שאין מהם אפי' אחת שהוציאוהו בדרך סברא כו" עכ"ל.
 וכן אמרו (גיטין ס') אמר ר"א תורה רוב בכתב ומיעוט ע"פ
 ופירש"י רוב התורה תלויה במדר' שכתוב למדה בכלל ופרט וג"ש
 ושאר מדות שהתורה נדרשת בהן ומיעוטה ע"פ שאין רמו ללמד

לה בתורה אלא למשה נאמר עב"ל. היוצא מזה שאין
 למ"ד שיש טעם וסברה למצו' המפורשות בתורה כמור"ט דר"ש
 טעמא דקרא (ב"מ קט"ו וש"נ) בכ"ז להל"מ אין טעם ואין סברא
 כמו שמנה אותן הרמב"ם ז"ל שם (ובספרי שרשי ה"ם יתבאר זה
 בארוכה). — והנה הדבר הזה מפורש היטב במקומו' הדנה בש"ס
 ופוסקים שאין להל"מ טעם וסברא, וכאמרם (פסחים ל"ח) א"ר
 ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה מסיני ולא טעמא בעי?
 ופירש"י בתמיה א"ל וכי הן הן הדברי'כו' דלא בעי טעמא כהל"מ
 עכ"ל. . . . הדרי מפורש מן התלמוד ומן הרמב"ם שאין טעם וסברא
 להל"מ. . . . ועתה שפשו נא קוראים נכבדים על האיש המונח
 הזה, האיש אשר לא ישא פנים לחכמי הטבע ואומר כי סתרי
 הטבע מושגים בחושים, הנה האיש הזה לא ישא ג"כ פנים
 לחכמי התלמוד ולגדולי הפוסקים ומכללם הרמב"ם ז"ל, ויצא
 לתת טעם וסברא להל"מ ואמר „כל עניני המריפות יסודם
 בחכמת הטבע" הוי רעפארטאטאר רועה אוילי! ואפילו בר בי
 רב דחד יומא יודע שאין טעם וסברא להל"מ! —

ועתה קורא יקר! הלא תשאלני, הא אמרו שם במשנה:
 „זה הכלל כל שאין כמות היה טריפה“, ושם בגמ' (מ"ב) אמרו
 אלא רמו לטריפ' שאינה היה מניקדקתנו סיפא זה הכלל כל שאין
 כמות היה טריפה, מכלל המריפה אינה חיה (והנה שם יש מ"ד
 שטריפה חיה ר"ל אף ע"פ שהיא היה טריפה, ולהלן יתבאר) וכן
 פסק הרמב"ם (פ"ב מה' מ"א ה' ט') מכאן אמרו חכמים, כל
 שאין כמות היה טריפה? - אבר קורא יקר! שמע נא אמרו
 ישר, והענין הוא כך, הנה ח' הסוגים וע' הפרטים שהם הל"מ, כ'
 באמת אין טעם ואין סברא לטריפות האלה, אלא כך צונו ה' למשה
 מסיני ואלו לא ישתנו בשום זמן מן הזמני, כי אין לתת בהם טעם
 ולומר שנאמרו מפני שטריפה אינה חיה, כי אין טעם להל"מ כמו
 שמתבאר למעלה. אלא באה המשנה להורות לנו בזה הכלל וכו'
 לרבות שאר טריפות שאינן נכנסות בגדר ה"ח שמנו במשנה
 וכאמרם (שם נ"ד) זה הכלל לאתווי מאי כו', והנה עכשיו דקתני
 במתני' זה הכלל וכו' א"כ הלא יבא לרבות כל המריפות שבעולם
 ולפיכך גדרה המשנה ואמרה זה הכלל כל שאין כמות חיה טריפה
 ולומר שאין לך לרבות רק מיני המריפות האלה שאין כמות חיה

ולא מריפות אחרות. — היוצא מזה כי כל סוגי המריפות שהם הלמ"ם וכל פרטיהם הנכנסים בנגד הסוגים אינם נכנסים בחקירת מריפה אינה חיה, כי כל דיני הלמ"ם אינם נתלים בנגד הזמן, ואף אם יחדש ד' את סתרי הטבע, ונטרפו הבהמות בכימני דן חנק נפש ולא ימתו, בב"ז אין להבשרם בשום אופן, ובשום זמן מן הזמני, ורק המריפה שאינן נכנסות בנגד הסוגים, ופותרות מזה הכלל, רק על דן נאמר התנאי כל שאין במה חיה. והוא לדבריו שכן אמרו (שם נ"ד) דבני יוסף רישבא מהו בנידא נשיא וקטלי אתי לקמיה דר' יודנה בן בתירא אמר להו וכו' להוסיף על המריפות יש אין רק אלא מה שמנו הכמים, רב פפא בר אבא רישבא מהו ככוליא וקטלי אתי לקמיה דר' אבא אמר ליה וכו' להוסיף על המריפות יש, אין רק אלא מה שמנו הכמים, והא קא הוינן דקא מהו גמירי דאי בירא לה סבא הווי, דדי שרעית התלמוד שהמריפות השניים במשנה, אינם תלויים בטעם מריפה אינה חיה, דאם ה' מרוע לא יוסף על המריפות שמנו הכמים, דהא תלויים בטעם המריפה אינה חיה? ולפיכך שפיר אמרו וכו' להוסיף על המריפות יש? ה"ל וכו' יש להוסיף במריפות שנים הרשים? אין רק אלא מה שמנו הכמים בהלמ"ם ולא יותר. — אי אבא לרבות במריפות מזה הכלל, לא מרובין אלא דוקא דני דקא הוינן דמתה, ואי בירא לה סבא לא הווי. — והנה הרמב"ם ז"ל (ס"ה ט"ז) הוסיף על המריפות, "דהוי העליון שניצל מריפה פדבר שלא נזכר לא במשנה ולא בגמ', והכמי לנזיל שאינו מה את פי רבינו וכו' להוסיף על המריפות יש! והש"ס דהם שמריפות זו בכלל מה ששנינו זה הכלל כל שאין במה חיה מריפה, אחריו שהמציא ע"פ דרבי הכמת הטבע שאין במה חיה (ע"ט בל"ם) — וכן אמרו בגמ' (חולין נ"ז) אמר רב הונא סימן למריפה י"ב חדש, ופירש"י סי' לספק מריפ', דהוי טובח מזה דודאי מריפ' אע"פ שחיה יב"ח הוי מריפת, וכן פסק הרמ"א להקיא (יו"ד ס"ו נ"ז סעי' י"ה) ה"ל: וכל מקום שהוא ודאי מריפה אע"פ שנשתהא יב"ח והוא הוי אסור וכתב ע"ז הש"ך (שם ס"ק ט"ה) בת' הרשב"א כתב בן איתרת דאע"פ שנשתהא בודאי יב"ח אסור, כיון דודאי מריפ' הוא, ולא מהני שהיית יב"ח אלא בספק מריפה וכה"ג, דאע"ג דטעם המריפה הוא בשום שאין במה חיה ס"מ אם הוי יב"ח אסור דאין להבהיש בשום ענין דברי חז"ל שאמרו שהיא מריפה" וכתב שם ע"ז הש"ך ז"ל.

ומשמע מדברי הרשב"א שם דצ"ל דהא דהיא חיה יב"ח ע"כ נס
 הוא, אבל עכ"פ מריפה היא, אבל מהרש"ל שם כו' מיהו בתשובת
 הרשב"א שם כתב דיתרת מריפה מטעם אחר שלא אמרו שהיתרת
 אינה חיה אלא כך אמרו שהלמ"מ שהיתרת כנמול דמי כו' ע"ש
 ובש"ך (סי' פ"א ס"ק ה') אולם לק"ד הטעם הוא כמו שאמרנו, שכל
 ה' סוגי המריפות וסעיפיהם, לא שייך לומר עליהם שאין כמות
 היה מריפה, הואיל דהלמ"מ הם, ולא שייך לומר בהם טעם וסברא
 כמו שכתבנו למעלה, ולא הזכירה המשנה, כל שאין כמות היה
 מריפה, אלא על הכפיקות ועל כל הגני דמתרבי בזה הכלל, ואולי
 רמז ע"ז הגר"א וצוק"ל (שם אות מ"ב עיי"ש) • ולפי"ז שפיר פסק
 המהרש"ל (שם בש"ך) דבמקום דאיכא פלוגתא בין הפוסקים אי
 הוינן דחיה יב"ח כשירה. —

ולפי ההנחה הזאת יצא לנו פסק ברור, דכל המריפות
 הוראים שמנו חכמים במשנה וגם האמוראים בגמ' (עיין ט"ז יו"ד
 סי' מ"ג ס"ק ט') אע"פ ההוינן דחיה אין להכשירם בשום אופן,
 משום דכל אלה הן המה סעיפי הסוגים שהם הלמ"מ שנאסרו ברי
 טעם, רק כל המריפות שנעשו בהם כפיקות בכל ספק שבעולם,
 דרי אלה וכיוצא בהם, תלויו באי חיים יב"ח, ובחכמת הרפואה —
 וכן ראיתי שכתב החכם חזקיהו הלוי (המניח שנה ששית גליון
 א) שהו"ל הו"ל שכל מקום להסכים שעורי התורה עם הטבע,
 והדברים שתלויים באמת בחכמת הטבע, יכולים להשתנות לפי
 מצב הטבע בכל זמן, וכמו שמקובל לנו מפי חכמי הש"ס שחובה
 הוא על איש ישראל לישב בתענית אם ה' דבר בעיר, ודין זה
 טובא לפסק הלכה (ש"ע א"ח סי' תקע"ו) אבל המ"א כתב שם
 מאחר שנתברר שבעת כזאת האויר מזיק מאד למתענה, אסור
 להתענות, ובע"א (כ"ד:) פרה וחמור בת ג' שנים ודאי לכהן משום
 דלא ילדה קודם ג', ובתכו התוס' בומננו מעשים בכל יום פרה
 יולדת בת ב' שנים, מפני שנשתנה הטבע, (ע' הל"ן מ"ז כל הוי
 ברייתא הכי אית להו וברא"ש שם ובתוס' בכורות (י"ט:) ד"ה פרה
 כל' ואין הדבר כן בדין המקובל ד"מ במיני מריפה, כי אע"פ שהודו
 כי הזמן והטבע משתנים בפרטי המקומות ופרטי בעה"ת לפי
 שינוי האויר, ודם עצמם אמרו במקום אחר אפשר דבדרא לה
 סמא והויא, ועיין ר"נ ר"פ א"ט, וגם יש תולקים ומשתדלים לברר
 שיש מיני מריפות שיוכלו לחיות, וחיות הנה באמת, בב"ז א"א

מעוז הים

לנמות מן המקובל אפי' כמלא נימא, יען בנידון זה שהוא לתכלית קדושת גוף האדם והרחק מן הביעור וכדומה לו, אפשר בקל להשוות המדע המאוחרת עם המקובל מקודם ולהטות המציאות אחר התורה"ק אשר אמריה תאמר כי הטריפה אסורה אפילו למ"ד טריפה היה, מפני שלא ניתן לאכול רק דבר שלם באבריו, וכל מום לא ירצה, ואת אשר קבלו חז"ל שהוא חסרון גדול בתשלום אבריו הבלמה ד"ם הנקב בושט, והחסרון בריאה וכדומה, תזיק האכילה למדת האדם המוסרי אשר גם הוא מהויב להשלים אבריו מכח האכילה ע"ד המועיל לבריאת הגוף והנפש יחד, כי צריך הישראלי לשמור האברים הקבועים למאכל ודבור כמו הושט והריאה בקדושה וטהרה עכת"ד. — ואפריון נמטיה להאי גברא רבא שחידש טעם לשבח בר"ק רז"ל בדיני הטריפות; אמנם בעיקר הדבר ברור הוא כשמש, כ"ש למעלה שהל"מ אין להם טעם וסברא. — היוצא מזה כי דיני הטריפות המקובלים, לא איכפת לן אם חיים או אינם חיים, ורק באמת מצינו כי יש מיני טריפות אשר המציאו חכמי הדורות מטעם טריפה אינה חיה, כפי הכלל דמתרבים בזה הכלל, וכמ"ש הרמב"ם הניטל הלב נבלה אף שלא נמצא לזה ראייה ברורה וזכר מר' חז"ל, רק לרוב חכמתו וחקירתו בטבע השבחה למשפט היותו מצב הגוף בחסרונו הוא נבלה, וכן כתב הגאון בעל כו"פ (סוף סי' מ') והוסיף שם וז"ל: ויראתו היתה קודמת לחכמתו לכך בכל הפרקים לא רצה לחשבו בכלל נבלה הואיל ולא מצא לו עזר והרב ברברי רז"ל, ועל שכלו לא רצה לפסוק, וכבר העיד ע"ע שרוב ספרו הכל מפי סופרים וספרי' ולא עינה מלכו, ובמק' שעינה מלכו אמר בפ"נ"ל וזעיר שם זעיר שם בספרו", עוד כתב הגאון הנ"ל (שם) וז"ל: ובפרט כי הרשב"א אומר מה שמקובל בידנו ומסורת הל"מ שטריפה אינה חיה יב"ח ואפילו חקות שמים וארץ אינם יכולים להכחישו ולנתק מוסרות התורה שבע"פ, ואם כן הרי אתה עוקר ד"ת, אבל דבר זה וכי יש עליו קבלה או רמז ברברי חז"ל, רק בנוי לדעתו ע"פ השכלת המבטע ומציאות שלא יצוייר לב"ח להיות חי בהעדר הלב, וכי זהו הבחשת הקבלה והתורה עד שנימא שיבטל אלף עדים ואות אדת מה"ת לא הבטל, וכי בזה הכחשה לתורה לקבלה, אדרבא חיזוק מבלי לילך אחר מציאות הטבע, רק כפי התורה אשר לנו למורשה, ומה בכך שמכחיש חקות הטבע, וכי עי"כ תצא חורבה

מעוז הים

כמו שיש לחוש אם נכחיש כללות התורה במריפה אינה חיה וכדומה, ובפרט יסודת הכמי הטבע בנוי ע"פ נסיון היום היתה הסכמה כך, וכאשר באו אנשים שראי ההיפוך אף הם נזורו אתור מהמכמתם ועשו כלל אחר, וכן תמיד עד כי עכשיו ע"נ נסיון בזה נסוגו אחר ממש מכל הנחת גליגום אריסטו, וכדומה יבחר הנחות ויסודות חדשים, א"כ איך בשביל יסודת טבע מציאות נכחיש העדים ונתיר איסור מריפה וספק שלה, וכ"ז אילו הדבר מוסכם וברור בלי חולק מבעלי התורה, אבל הוכחתי לעיל דאבות העולם אינם מסכימים על כך, וסוברים דהוא רק מריפה והרמב"ם בעצמו לא מצאנו בכלל נבילות בשום מקום בו' וזהו אשר כתבו פוסקים הג"ל ניטל הלב מריפה ודאי ידעו כי א"א לחיות בלא לב כלל בו' ודבריהם אמת וברוך שבחר במשנתם • ולמען ברור הדברים כי תורה היא ולא יהיה גרעון במלאכת שמים קמתי וכתבתי ע"י הישיש התורני המופלא מוהר"ר הענך האלו לעשות בשמי שאלה שקריין, רעופאנוז"אצל כל רופאי' בהאלי, וזה העתק תשובתם אות באות, וא"כ ידין כל אחר כמה צריך להיות מתו בהוראה (עיי"ש תשובת הרופאים מהאלי) • —

הרי מוכח מכל אלה, שבתכמת הטבע אין להכחיש את התורה והקבלה, רק שע"י חכמת הטבע יש להוסיף במריפות, אבל גם בזה צריך להיות מתון בהוראה, ולא כמעט עזי פנים שברור הזה, האומרים שכל עניני מריפות יסודם בחכמת הטבע, וצרכים להשתנות בזמן הזה, הראיתם קוראים יקרים, שהטוען טענה כזאת, הרי הוא מכחיש בפומבי בתורה וקבלה, שהוא מזדון לב ומחסרון ידיעה בשיטת התלמוד, ע"כ לא האמינו עוד לאלה המפיצים טענות משחתות כאלה בקרב ישראל, ואשר יתאמרו עוד ואומרים שאינם נוגעים בהתלמוד לרעה • ועתה גם התומכים בידי אנשי און בארה, הלא יראו כי משענתם משענת קנה רצוף, והיה מקח טעות במקחם, בראותם כי האנשים האלה הלא כמה בורים גדולים, שאין להם כל ידיעה בתלמוד התלמוד הקדוש • — והגמ' הקרושה הורתנו, כי כל דיני המריפות הן הנה הלמ"ם ולא ישתנו בשום זמן מן הזמנים, ורק החקירות ופולפולים האמיתיים ההלויים במריפות המתרבים מזה הכלל, ויתר החקירות המתחדשות בעניני המריפות, רק הנה לבדן תלויות בהכמת הטבע והרפואה, כמו בד"מ גבי ושטאם קורט הארם

עובר ע"י הרחה, דלדעת הרב"י (שו"ר סי' ל"ג) שאינו עובר ע"י הרחה, והר"מ (שם) כתב וצ"ע דגם קודם הארס אינו עובר מחמת הרחה, ואם קבלה היא נקבל, ובודאי שדבר הזה תלוי בשאלת הרופאים, ועל רופא אומן בודאי סמכינן (עיין שו"ת ח"ס יו"ד סי' כ"א) וכיוצא בו ולא זולת יוכב"ש הגאון הנ"ל (תשוב' נ"ב שם) וז"ל: ומעלתו כתב דודאי שריפה היה יב"ח, יש תמיה על חכמת מעלתו חלילה לוטר כן, לא עיין בתשובת הרשב"א סי' נ"ח ומצוה לעיין בה בפנים שכתב והכה על ראש המפספטים האלו ואמר שלא ניתן סימן אלא לספק אבל ודאי שריפה אם יחי' יב"ח נאמר אירע בו שום סיבה כו' ועיי"ש גם יתר דבריו הנעימים לענין שריפות דארס ובהמה.

ואני כי זכרתי את נתוח סדר התלמוד וזמנו וכל פסקיו כמבואר בספרי „מעוז התלמוד“ (פ"ב), הנה בדבר הזה עוררתי את כל הרבנים הגאוני', לחבר מענין הזה ספרים טובים ומועילים, כי באמת ראוי להוציא מן התלמוד ספרים מיוחדים הכוללים עניני הטבע והרפואה, טבע בע"ח והצמחים, ומערכים השירים התפילות ההספרים והמליצות, ויתר הדברים דומידם שזכרתי במאמרי „מעוז התלמוד“ כאשר עשו רבותינו בעלי הפוסקים שהוציאו בספרים מיוחדים את פסקי ההלכות, וכאשר עשה רבינו מהר"ן תביב והוציא את כל האגרות שבתלמוד בספר מיוחד, ותועלת הדבר הזה עצומה מאד לכל ענין ולכל חקר יובר"מ בענין הרפואות שבתלמוד מצינו שהשתלמו רז"ל בחכמת הרפואה עד להפליא ועסקו גם בן בחכמת הנתוח (אנאטמיה) בעיין ובמעשה. כמו שמצינו (בכורות מ"ה) א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלכו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך ברקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים כו' ע"ש. והנה מספור הזה יש לנו לתלמוד ב' דברים, א') כי תלמידו ר' ישמעאל עסקו בחכמת הרפואה ובחכמת הנתוח. ב') כי רז"ל עסקו בנתוח בעת אשר לא ידעו מזה כלל חכמי אומות העולם, כאשר סיפר לי ידידי הרב הגאון המנוח מהר"צ מעקלענבורג ז"ל, שכבר התפלא ע"ז האדון געהיימראטה בוראו בק"ב. ומי לא יודה על כל הענינים הטובים האלה והנחוצים אשר נזכרו במאמרי „מעוז" ובאמת יש לחבר מאמרי הנ"ל הכולל רק בכמותו 45 עמודים (כטענת אותו האיש במלע"פ) ספרים רבים רבי וגדולי הכמות כגודע לכל קורא

מבין . — והנה האיש הזה מחסרון ידיעתו בתלמוד ובספרים
 חיצונים טען עלי במליץ (נו' 48 צד 339) וז"ל: „כן איך לא תבוש
 לאמר כי על פי יסודות האלה בטוח כל דברי בעוד אשר בעלי
 השו"ע הרבנים וכל רעיד השמהים במאמך זה לא יאבו לשמוע
 ולדעת מכל יסוד בתלמוד (?) כי לדעתם נתן התלמוד למשה
 בסיני (אמת כי ביאורי התורה המפורשים במשנה ובגמרא
 כולם נתנו למשה בסיני , כמו שכתב הרמב"ם בהק' לס' זרעים)
 ודברים רבים אשר נשכחו חזרו חכמי התלמוד ויסרום ותקנותיו
 וגזירותיו אינן תלויות במקום ובזמן , (אמת כי אין לבטל תקנות
 וגזירות רז"ל שבאו בתלמוד , באמרו , אין ב"ד יכול לבטל דברי
 ב"ד חבירו , אא"כ גדול מסנו בחכמה ובמנין) והן קיימות לעולם
 (אמת ויציב) ולו שמע הב"י או הס"א ותביריהם את הנתוח הזה
 אשר אתה מנתח את התלמוד כאחת התכמות החיצוניות הלא גזר
 עליך נדוי, והנה הרבנים אשר שמחו לקראת מאמרי „מעשה"ת" לא
 אבוש להניד ולא לשפת יתר החשב לי, כי רבים המה אשר שמתו
 לדברי , ובראשם הי' רבינו מאור הגולה הגאון האמיתי ע"ה פ"ה
 סו"ה יצחק אלהן נ"י אב"ד דפה קאוונא (כאשר הודעתי תהלתו
 במגיד שנה י"ג נו' 48) וכן השגתי עוד יתר תהלות מכמה רבנים
 וגם היום השגתי מכתב מכבוד הרב המאוה"ג כו' סו"ה אברדם
 אבא הבהן טריוויש אב"ד בוואלקעניק וז"ל : „במלא חפנים כבוד
 ויקר קבלתי מאמרו „מעשה"ת" ד' יהיה מעוזו חיל, ואם כי בלי ספק
 כי גם מכבודו לא נעלם אשר גם אלפי מעדרי מאמרי ומתורשתו'
 דברים כאלה . לא יועילו לשרש פרה ראש ולענה השתול תוך
 תלמי לבב רשעים אשר זורו פרהם , ודוברי כזב התועים מבטן ,
 עכ"ז טוב ויפה עשה בתוך עמו , וחצי דברו מאמרו היקר יפלו
 כליות אוילים רבים, חזק ידידי ונתחוק, אלו יפלו ממועצותיהם ,
 ואנחנו נקום ונתעודד ובלשם ד' אלקינו ותורתו ומחוקקיה נדגול . .
 הלא לו לדע' כי שוכני בתי חומר ופיט לא יעדו עדי חרוזי מרגלית
 בצוארם ! ושמח בשדה תרומות כי זרע יצחק , במאה שערים
 יברכהו ד' , ידידו עוז"ע עכ"ל , — והנה בעיני לא יפלא עוד איך
 יעוז האיש הזה לדבר סרה בכל הרבנים לאמר : „לא יאבו לשמוע
 ולדעת מכל יסוד בתלמוד" אחריו כי כבר הוכחנו בדברינו על אותו
 האיש , במה נחשב הוא ככמה מעלות וטובות , (6) שלא למד
 חומש , (3) שלא למד תל"ע , (2) שלא קרא בספרים החיצונים ,

ד) שאין לו אף ידיעה קלה בספורי הטבע, (כ) שהוֹאֵן משקר, (ו) שכל דבריו עשה לבנות את התלמוד ואת השו"ע בעד קבלת סך 200 ר"ב. ז) שמבקש רעפארס. ח) שדבריו סותרים ד"ת, (כ) שדבריו סותרים ז"א. י) שמבזה את הרבנים. והנה האיש מדבר מן הב"י ומן המ"א וחביריהם, כאלו היו אנשים כערכו, ועוד מתלוצץ בהם בדברי שמתא ונדוי, בעוד שידענו אשר מרן הרב"י חבר ספר על כל כללי הש"ס ויודע היטב את יסודי התלמוד (כמו שדבאתי ביתר ביאור בספרי הש"ע פרק ל"ט בהערה), ואולי כונת אותו האיש, שבעלי השו"ע והרבנים לא יאבנו לשמוע ולדעת את יסוד החדש שחדש אותו האיש ע"פ דעתו הרחבה שהתלמוד הוא רעפארס. והנה האיש הזה גזר עלי נדוי (אף שהגדוי משחק לו) שלא כדן ושלא כהלכה, והמתנגד ג"כ לחוקי הקיר"ה, אבל אנכי לא אתרוץ משפטו, ובאמרם יתמו חמאים חומאים לא נאמר אלא חמאים. — ואהם קוראי נכבדים! הלא כבר קראתם את כל המאמרי הטובי' בהמליץ שבאו לדרוש בנגות ובוכותן של הרבני', והרבנים נעלבים ואינם עולבים שומעים תרפתם ואינם משיבים, ועלינו אין לחרוץ את משפט הדורשים לגנאי שאינם מאמינים לדרו"ל ומלעיגים על דברי חכמים, שהלא משפטם כבר מבואר בתלמוד (גיטין כ"ז.). ומפורסם לכל בקי בדבריהם, כי אנתנו כבר רגילים לראות את האנשים אשר קמו מקרבנו החפצים ולהדריחנו מתורת משה האומרים שהיא בדויה, ועל שם ישראל יפערו פיהם לבלי חק, כמו האיש מעמקין הנודע, וכמו ס' מסה ומריבה" מהקראי כנודע (עי' המגיד שנה ז' נומ' 35) ע"כ מה לנו ללחום עם המעמקינים, אלה וכאלה עמדו כבר עלינו לבלותנו והקב"ה מצילנו מידם.

שם (נ' 50 צד 346) הרבה עלי (פראוען) ופטפוטי דברים על ערותי שהבאתי מהר"ר יונתן (מעה"ה צד 52) שכתב: „ואין אנו חוששין לגמרא דירושלמי דאותן רבנן סבוראי שסדרו לנו התלמוד בבלי הביאו בו אותן סברות שהן כהלכה הנאמרות בתלמוד ירושלמי, ורוב התלמוד בבלי מהן כגון דברי ר' יוחנן ור"ל וכל הנקרא בשם רבי, ומה שראו שלא כהלכה הניחו אותו בתלמוד ירושלמי" ובגלל זה הוכחתי שאין מקום עוד להמיהת בעל הנוספות, שאחרי שכל הדברים מן הירושלמי נעתקו לתוך תלמוד בבלי, בודאי התרשלו אה"כ מעתיקי הירושלמי להעתיקם, אתרי שכבר נמצא בבבלי, וראי' לדברי שגם בימים האחרונים גרעו הסופרים והמדפיסים כמה דברים מן הירושלמי, שהרי כמה אחרונים נמצא בהם שהביאו מאמרים רבים מן הירושלמי, אשר אין זכרון להם בספרי הירושלמי שלנו. כמו שהוכיח זה בטוב

מעוז הים

מעם ודעת הגאון חיות זלה"ה בספריו היקרים, ועתה היש לזייף את התלמוד בבלי שלנו מכפרי ירושלמי הנמצאים בביה"מ בוילקאמיר? אתמהא! ע"כ לשוני שם. —

הנה כל קורא ישר ישפ' בצדק, כי בדבריו אלה סרה באמת תמידת בעל הנוספות שהתפלא במליץ (נומר 8 הערה 1) וז"ל: „לא אוכל להכחיד כמו כן את הפלא אשר נפלאתי, כי לפי עדות הגאון חיות בספרו מבוא התלמוד לא באו בתלמו' ירושל' דברים מזורים רבים מעניני לחשים וקמיעות וכאלה כמו בתלמוד בבלי, והנה מסדר תלמוד ירושלמי הוא ר' יוחנן הנודע למאמין בדברים האלה (והוא לא מאמין?) ומדוע לא שם דבריו בתלמוד ירושלמי. ובריו באו אך כתלמוד בבלי יתר ממאתים שנה אחרי מותו? עכ"ל של המערער הזה. והוא התחכם לטעון עלי במליץ (שם) וז"ל: השמעתם מימיכם קוראים נכבדים תואנה כזאת? אני שאלתי שאלה, והוא דן על מחשבות לבי, ושופט שהיה חפצי בשאלה זאת לזייף את התלמוד בבלי כו' ע"כ לשוני. הראיתם קוראים יקרים כי אותו האיש נבוכ הוא מאד ופוסח הוא עודנו על שתי הסעיפים, ואחרי כל חטאתיו הרבות, עודנו ירא להתפרסם בחטאיו שהוא חוטא באמת; והלא דבריו מפורשים באר היטב לכל קורא, והוא יבין על השאלה הזאת, אם היא שאלת חכם, או שאלת מי שהוציא א"ע מן הכלל. והלא אנחנו כבר ראינו שהגאון חיות שהבי' אותו האיש את דבריו, לא שאל שאלה גדולה כזאת, גם המבקר הגדול מוהר"י רייפמאן נ"י כתב כדברים האלה (אשר בודאי נגבם משם אותו האיש) ציון תר"ב צד 181 וז"ל: בתלמוד הירושלמי לא נמצא אך כגרגיר הרדל מול המון הספורים הנמצאים בתלמוד בבלי משדים ומזיקים וסגולות ולחשים ועוד דברים רבים אשר המה נגד השכל, ורפואות והנהגות האכילה וגחמות והפלגות ומ"מ לא עלה בחכמתו להגיע למעלת בעל הנוספות ולהסתפק חלילה באמתת תלמוד בבלי. —

ומפני שאותו האיש הרעיש עלי בפראוען וליצנות ובסימני שאלה כדרכו ובא לכלל כעס והודה בפה מלא (שם) וז"ל: ותשכח כי אין אני מבני עליה שיש להם אמונת חכמים (יאמין לי כי לא שכתתי) בחכמים כמוך, וגם לא בגדולים וטובים ממך (הודאת פיו כמא' עדים דמי) ולוא גם הראית באצבע על איזה מקהאחרוני' למופת על דבריך כי אז השיבותי לך כי נתחלף לו איזה מדרש פליאה (למאי דוקא פליאה?) או זוהר בירושלמי" עכ"ל, והעיר ע"ז המו"ל שם וז"ל: הרה"ג מוה' רצ"ח ז"ל הראה באחד ממאמריו (בבכה"ע החדשים) על הרבה מאמרים שמקורם רק במדרשים (ומהם גם במדרשים מאוחרים), שהאחרונים הביאום ויחסום

להירושלמי, כן הראה גם על רש"י (וביחוד בהפ"י במסכת הענית המיוחדת לרש"י) שקרה לו ג"כ החילוף הזה "עכ"ל. והנה מפאת שגם המו"ל נמשך אחריו המערער ונשתבש ג"כ, ע"כ מוכרח אנכי להראות צדקת"ל - והנה אותו האיט החסיר משפט שלם מדברי שכתבתי וז"ל: "כמו שהוכיח זה בטוב טעם ודעת הגאון חיות זלה"ה בספריו היקרים" ובגלל זה גם שגם המו"ל שנה אחריו. וממני לא נעלם ת"ל דברי הגאון חיות מ"ש בבכורים, אבל הוא והמו"ל לא ידעו כי שב הגאון חיות והזכיר את דבריו אלה בשו"ת אמרי בינה סי' ב', ואחר שההליט הגאון הנ"ל שהראשונים קראו להמדרשים ולמ"ס בשם ירושלמי כתב שם (אות ה') וז"ל: והנה בחפשי בענין הזה יותר מצאתי באמת כי הרא"ש והר"ן והמרדכי העתיקו לפעמים דברי הירושלמי ככתבם וכלשונם בעניני הלכה, והם ציינו המקום אנה דברי הירושל' אמורים, אבל כאשר נחפש בעין פקיחה בירושל' אשר אתנו בדפוס היום אין אנו מוצאין שום רמז לאלו הלכות הקבועות אשר גדולי הפוסקים העתיקו מהם, ובע"כ אנו מוכרחים להחליט כי הירו' אשר לפנינו אינו בשלימות כמו שהי' בכתב לפני הקדמונים והמדפיסים הראשונים אשר הדפיסו את ש"ס ירושלמי מעלו מעל במלאכת ה' והחסירו הרבה מן הכ"י או כה"י הסר נזרמן להם, וכבר ידענו מדברי הרמב"ם בהק' לפי' המשנה שם אמר שיש לנו מן הירושלמי חמשה סדרים ונחסר לנו סדר טהרות ע"ש, ואולם אצלנו נחסר ג"כ סדר קדשים, ועיין ס' שם הגדולים שהתעורר ג"כ דהראב"ד מביא בספרו ירוש' קדשים ועיין רש"י תמורה מביא הרבה פעמים את ירוש' (תמורה ו' ע"ב ד"ה בשני) כו' ואנכי מצאתי כי לא לכר ירושלמי קדשים נאבר אצלנו כי גם ירושלמי משאר ארבע סדרים הי' גדול בכמות לפני הראשונים מכפי אשר הוא עתה נכת עינינו, ועד כה לא ראיתי לשום מחבר שיתעורר בזה רק להרב בעל קרבן נתנאל ואנכי לא באתי פה ללקוט כל המקומות אשר הביאו הראשונים מן ירוש' ואינם לפנינו מאשר כי תקצר היריעה מהכיל ולא באתי רק לעורר על המעיין עכ"ל הגאון רצה"ה זצלה"ה.

ועתה קוראים יקרים! שפטו נא וראו, הן אנכי במאמרי "מעה"ת" זכרתי בקצרה דברי הגאון רצה"ה ורמותי בלשוני: כמו שהוכיח בטוב טעם ודעת הגאון חיות זלה"ה בספריו היקרים והוא החסיר בזרון או בשגגה דברי אלה, ועוד הולך בזה שולל את המו"ל להגיה מה שהגיה. ובגלל הדבר הזה עוד הכריחני פה להאריך באן במה שקצרת במאמרי "מעוז התלמוד" (הוא הדבר אשר אמרתי, כי ספרי מעה"ת הוא באמת רב האיכות אבל מעט הכמות, ורק הקוראי' הנבונים יבינוהו), ואני לא חשבתי מראשית

כזאת חלילה את האיש אשר היה לקורא מבין , שירד לעומק
 השוכותי כראוי, כי לא היתה מטרתו בחבורי מעה"ת לענות איתו
 (שהוא שלא כתורה) , אבל כל מטרתו היתה לענות לקוראים
 הנבונים שלא יתמשכו אחריו . אבל עכשו שראיתי שגם המו"ל
 את "המליץ" הפס אותי בזה , ע"כ מוכרח אנכי להעתיק פה יתר
 דברי הג' רצה"ח הג"ל הנוגעים לענין הזה , כתב הגאון הג"ל וז"ל :
 "ואם ירצה השואל לשאול אותי מדוע עשיתי לאלה המנוים מדור
 בפני עצמו , הרי כבר נאמר למעלה , כי הרבה מדרשות נאבדו
 מאתנו והראשונים נהגו לכנות מדרשי א"י בשם ירושלמי וגם אלו
 המקומות היו נמצאי' באיזה ילמדנו או ופסיקתא שהי' לראשונים
 אבל בתלמוד ירושל' לא מעלו מעל והוא נמצא בשלימות אצלנו
 כמו שהיה לפני התוס' והראב"ה והמרדכי והרא"ש , הנה חוץ
 מזה כי רוב דברי הירושלמי אשר הבאתי למעלה המה מהלכות
 קבועות , ולפי הילוך לשון הרא"ש והמרדכי כי אשר העתיקו את
 הירושלמי משמע העתיקו מלשון ירושלמי מסודר על סדר המשנה
 הנה, בא קורא אהוב! עוד איזה מקומות מבוארים בעיניך ההזה
 כי אין אפשרות שהיה כוונת אלו הגדולים, רק על תלמוד ירושלמי
 מסודר בפרקיו והלכותיו על סדר משנתנו , לשון המרדכי סוכה
 ס"פ לולב הגזול הנא בירושלמי דפרקין קטן היודע לנענע חייב
 בלולב לא סוף דבר לנענע בו, יודע להתעסף בציצי' אביו לזקף לו
 ציצית לא סוף דבר בו , בספרי פ' עקב לדבר בה מכאן אמרו
 כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מדבר עמו בלה"ק (ע"ש הער' המחב'
 שהביא רא'י מזה להרמב"ם שחישב למצוה לדבר בלה"ק , ואנחנו
 הבאנו סיוע להרמב"ם ה"ל מן התוספתא כמבואר בספרי תש"ע
 פ"ם אות ג') , וכיר' מסיים דתלמוד פסוק מוסר אביך אל תמאס
 עב"ל המרדכי , אולם עיינתי בירושלמי דפרקין היינו ירוש' ס"פ
 לולב הגזול ולא מצאתי רק קטן היודע לנענע בלולב חייב בלולב,
 ידע להתעסף חייב בציצית, יודע לדבר אביו מלמדו לשון תורה"
 עב"ל (ועתה לה"ב ! קומה והראה נא את ירך הגדולה, אשר נתחלף
 להמרדכי איזה מדרש פליאה או זוהר בירושלמי , הלא הראיתוך
 בעיניך ומה האמר עתה ? וגם אתה (מו"ל המליץ) ! שלח אורך
 ואמתך , וזכור את דגלך , כי רק באור ואמת חפצת ! ולא נמצא
 יותר, ברא"ש ור"ן פ"ג דר"ה הביא בשם ירוש' דר"ה ותוקע בשופר
 מצד הקצר שנאמר מן המצר קראתי יה , ולא נמצא אצלנו וכבר
 התעורר בזה בעל קרבן עדה (לה"ב ! איזה המדרש פליאה או זוהר
 אשר נתחלף להם בירושלמי ? ואתה המו"ל שלח אורך ואמתך !)
 וע' רא"ש פ"ד דר"ה גרסינן בירושלמי פרק בתרא דמכלתין , בעו
 קובי דרבנן מהו להזכי' של ר"ח בר"ה . א"ר יעקב בר אבא בשם ר'

יוסי העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה א' צ' להזכיר של ר"ח ואתיא
 כר"ח שאמר זכרון א' עולה לכאן ולכאן, מערה יבטל ר"ח, בתפילה
 כיון שאמר בסוף שופרות ובוים שמחתכם ובראשי חדשיכם יצא,
 ובבר הקשה הרב בעל ק"נ כי אין זכר לדברים אלו בירוש' שלנו,
 והנה החכם השואל הראה כי קצת דברי הירו' אלו בפ"ק דשבועות,
 ואנכי מצאתי ג"כ בפ"ג דעירובין, אולם חז"ן מזה דהרא"ש כותב
 בפירושו בירוש' פ' בתרא דמכלתין, הנה נוסף ע"ז זכרון א' עולה
 לכאן ולכאן לא נמצא בירוש' רק בבבלי (עירובין מ' י) ומן מערה
 יבטל ר"ח בתפילה עד סופו לא נמצא ג"כ אצלנו לא בירו' שבועות
 ולא בירוש' עירובין (לה"ב! זכר נא את אשר כתבת אתה במליץ
 שנה עשירית (נומ' ג) כי כל דבריד לקוחים מן ספרים, תגור נא
 שארית סתך הפעם, והראה נא לדעיד אשר העירות עליהם, כי
 מאמרי מעה"ת משחק להם, אשר נתחלף להרא"ש דברי הירוש'
 באיזה וזה או מדרש פליאה; לה"ב! זכר נא כי כל התרפות
 והגדופים אשר חרפתי במאמרך מגלע"פ, לא יועילוך עוד לעור
 את עיני הקוראים; לה"ב! איה המדרש פליאה איה הוזהר? ואנכי
 אף נפלת היום בחרטי, עוד תחוס עליך עיני ולא אשפטך, הן יש
 לך עוד מליץ אחר מני אלף להגיד ישרך, קח לך סניגור, אך לא
 בתרפות וגדופים, כי הלא ראית אשר כבר תעית בדרך זאת
 באין מעמר י' וגם אתה המו"ל שלח אורך ואמתך (!) ועיין רא"ש
 סוכה פ' הגזול כ' וראבי' הביא מן הירושלמי של נענוע הזכר
 במשנתנו דגמס למה מנענע כדו לנענע כחו של קטיגור, ר' אחא
 בר יעקב מסטי לוי ומנענע בד מברך, ואומר גירא בעינא דשיטנא,
 ואין מזה שום רמז בירוש' שלפנינו (לחב! גירא בעינא דשיטנא!
 ואתה המו"ל שלח אורך ואמתך (!) עב"פ הגך רואה כי הקדמונים
 הביאו את הירושלמי בציון המקום אנה דברי הירושלמי אמורים
 ומסופן בפרקיו וכאשר נרצה לעמוד על הבחינה להפש אתן
 המקומית אשר ציינו הם, אין אנו מוצאין שום רמז, ובקצתם אנו
 מוצאין רק רמז קצת ועי"ז אנו מוכרחים לחרוץ המשפט כי
 המדפיסים קצרו הרבה דברים (לה"ב! עשה אונך כאפרכסת!)
 וכי יתן ויבא לידנו גוף הירוש' בב"י כאשר נמצא בלי ספק היום
 באוצרות המלכים והסגנים (לה"ב! תן תודה כי צדקתו במשפטי
 בספרי מעה"ת לאמר, ועתה היש לזייף את תלמו' בבלי שלנו מס'
 ירו' הנמצאים בבית"ם דווילקאמיר?") אזי נוכל לקות להשלים
 המחסור בפניה זו ודי לע"ע בהערה הוא, עב"ל הגרצה"ח ז"ל. —
 שם (צד 347) הוכיחני בצדק כי שאלתי: ועתה היש
 לזייף בו" אינה מובנת, באשר לא הודעתי מראש אשר מגורתו
 היתה בוילקאמיר, הנה יפה העיר בזה, אך בכל זאת לא יפה עשה

גם הוא שלא הודיע מדוע עזב פתאום את עיר מגורתו, ולא היה מטרה שלחווה מתי סודו אדעסאה? -- שם (בהערה) התנה עמדו, "שאם אבאר לו את הערתי שכתבתי בס' מעה"ת צד 30, אשר כתבתי שהמו"ל ירד ולא ירד לעומק כונתי (והוא לא הבין דברי מפני סי' השאלה המוקף שבא בדברי שלא במקומו מפאת טעות הדפוס) או יסלח לי על הדבר שהוצאתי עליו בשנה שעברה כי התיר איסור נדה במאמרו ארחות התלמוד" עכת"ר. ובאמת נשתוממתי לרבריו אלה, שהלא במאמרו הנ"ל התיר איסור נדה בזה שהענין לבטל דברי רש"י ז' ל' וש"ע הקדוש, ולתתיר הושתטת חפץ ליד אשה בימי נדותה, ושנה דבריו המשרתים במג"פ כשב על קאו, והנה ראינו כי לא חזר מדבריו המקולקלים, ובכ"ז ידע לו על הדבה? -- הלא אם ירא ורך הלבב אתה, הרא הלך ותשוב למלאכת אביך, ולא העפיל לעלות עוד בנבתי שחקים לאמר: "אל הרעפארם אנחנו מבקשיו" (כנזכר למעלה), אמנם אנכי לא ידעתי מן הדבה שהתעיל עליו הרעפארמאטאר הזה, אבל בין כך ובין כך תולה אנכי כי נכשל הלה"ב ג"כ בקבלת לה"ר, ואולי בגלל כל אלה החס לבי בקרבו להרפני בקללות נמרצות. אבל הכל שרויים לו וקבל מחולים לו, לית דין בר נש, ולית דין כל הרעומות. -- שם (צד 348) עזרני אשר תשובתי האחרונה (ע"ד החבושים) כבר קדמני בזה הגאון מזרח"ג נ"י מרחזנאי הנני מברך אתך, כי זכותי לכונן לדעת רבינו הגדול שליט"א. -- שם (נומ' 2 צד 13) הפס עלי כי פעם כתבתי עליו הלשון "ברמיה" (הוראת מזיד) ופעם כתבתי עליו הוכה בסגורו (הוראתה שוגג)? וכן פעם כתבתי עליו עקש (הוראתו מזיד) ופעם כתבתי עליו "שטיא" (הוראתו שוגג)? אבל בטרם ידע כי משפט אותו האיש, אשר שגגות נעשו לו כזדונות, וכאמרם שגגת תלמוד עולה זדון. -- ואתה קורא יקר! כבר הראיתי לך למדי עליונות אותו האיש, ואתה ברוב טובך תעביר את כל דבריו ודבריו במור האמת והבהינה, ושבת וראית, כי כל דבריו אין להם כל יסוד, ואין אתו יודע עד מה בלמודי תוה"ק, ובהוקי הבקורת, כי כבר עבר על המוכר, לחרף רבני' ויראי אלקים בשם מסתתר, והו' למעון למון היפה, ע"ב לא חשתי להשיב עוד על יתר פטפוטי דבריו ועל הפראוען. ובה הנני מוסר מנדעה לו ולחבריו, אשר לא יעז עוד לצאת נגדי באיזה ס"ע בהרפות, כי לא איש מערה עוד על חלומותיו תל דבריו.

